

Länsstyrelsen i Jönköpings län

Genomförandet av vattenförvaltningen

– En jämförelse mellan Irland och Sverige

- **Genomförandet av vattenförvaltningen**
 - En jämförelse mellan Irland och Sverige

Meddelande	nr 2009:30
Referens	Anna-Karin Weichelt, Naturavdelningen, Vattenfunktionen 2009
Kontaktperson	Maria Carlsson, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Direkttelefon 036-395015, e-post maria.k.carlsson@lansstyrelsen.se
Webbplats	www.lansstyrelsen.se/jonkoping
Fotografier	Leif Thörne, Anna-Karin Weichelt och Maria Carlsson (Omslagsbild: Lough Nafoeey, Connemara)
Kartmaterial	© Bakgrundskartor Lantmäteriet, dnr 106-2004/188
ISSN	1101-9425
ISRN	LSTY-F-M—09/30SE
Upplaga	100 ex.
Tryckt på	Länsstyrelsen, Jönköping 2009
Miljö och återvinning	Rapporten är tryckt på miljömärkt papper och omslaget består av PET-plast, kartong, bomullsväv och miljömärkt lim. Vid återvinning tas omslaget bort och sorteras som brännbart avfall, rapportsidorna sorteras som papper.

© Länsstyrelsen i Jönköpings län 2009

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
1. Introduktion	6
2. Organisation	8
2.1 Sverige	8
2.1.1 Nationell nivå.....	8
2.1.2 Regional nivå	8
2.1.3 Vattendelegationerna.....	9
2.1.4 Länsstyrelserna.....	10
2.1.5 Arbetsgrupper	11
Nationella arbetsgrupper	11
Regionala arbetsgrupper	12
2.1.6 Lokal nivå.....	12
Lokala myndigheter.....	12
Lokala frivilligorganisationer	12
VattenRåd.....	12
2.2 Irland.....	13
2.2.1 Nationell nivå.....	16
2.2.2 Arbetsgrupper	16
Nationella samordningsgruppen (National Co-ordination Group - NCG)	16
Nationella tekniska samordningsgruppen (National Technical Coordination Group - NTCG).....	17
Tekniska undergrupper	17
2.2.3 Lokal nivå	18
Ledningsgruppen	19
Styrgruppen	19
2.3 Slutsatser	19
3. Lagstiftning.....	21
3.1 Sverige	21
3.1.1 Ändringar i Miljöbalken.....	21
3.1.2 Förordningar.....	21
Förordning (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön.....	21
Förordning (2002:864) med länsstyrelseinstruktion	23
3.1.3 Föreskrifter	23
Ytvatten.....	23
Grundvatten	24
3.2 Irland.....	25
European Communities (Water Policy) Regulations 2003, (Statutory Instrument 722)25	
European Communities (Water Policy) Amendment regulations, 2005	27
3.3 Slutsatser	27

4. Samverkan och samråd	29
4.1 Sverige	29
4.1.1 Samverkan	29
4.1.2 Vattenråd.....	29
Lagans Vattenråd, Västerhavets vattendistrikt	31
4.1.3 Översikt över väsentliga vattenförvaltningsfrågor – Södra Östersjöns Vattendistrikt, Sverige	31
4.2 Irland.....	32
4.2.1 Allmänt	32
4.2.2 Vattenråd.....	33
Vattenrådet för Western River Basin District (Västra Vattendistriktet)	33
4.2.3 Översikt över väsentliga vattenförvaltningsfrågor – Western River Basin District (Västra Vattendistriktet), Irland	33
4.3 Slutsatser	34
5. Rekommendationer	36
6. Tack	37
Referenser.....	38

Sammanfattning

Ramdirektivet för vatten antogs år 2000. Sedan dess har både Sverige och Irland vidtagit ett stort antal åtgärder för att genomföra direktivet.

Båda länderna har delats in i vattendistrikt. I Sverige organiseras genomförandet av direktivet på distriktsnivå av vattenmyndigheter och på Irland av en projektgrupp ledda av lokala myndigheter. Det praktiska arbetet utförs av konsulter på Irland och av tjänstemän i Sverige.

Implementeringen av direktivet i nationell lagstiftning är genomförd i Sverige och genomförs etappvis på Irland. Båda länderna har tagit fram och antagit nya föreskrifter och Sverige har även antagit en ny förordning och gjort ändringar i befintlig lagstiftning.

Båda länderna har upprättat webbsidor, tagit fram tryckt informationsmaterial (till exempel broschyrer) och har bildat eller håller på att bilda vattenråd. Sverige har också tagit fram webbaserade verktyg för att underlätta allmänhetens deltagande – Vattenkartan och databasen Vatteninformationssystem Sverige (VISS). Irland har involverat intresseorganisationer i vattenförvaltningen genom att bjuda in representanter att vara med i vattenråden. Ideella miljöorganisationer representeras av SWAN, ett nätverk av trettio organisationer.

Irland och Sverige har mycket att lära av varandra och ett fortsatt utbyte rekommenderas. Irland kan till exempel lära av Sveriges sätt att arbeta med vattenråd och Sverige kan lära av Irlands organisation av genomförandet på nationell nivå.

1. Introduktion

Europaparlamentet och rådet antog ramdirektivet för vatten i oktober 2000. Direktivet gäller för alla grundvatten, sjöar, vattendrag, vatten i övergångszon och kustvatten. Målet är att uppnå och bibehålla en god status i alla dessa vatten. I Sverige kallas arbetet med direktivet för vattenförvaltning.

Genomförandet av direktivet ska ske på ett liknande sätt i alla EU-länder. Ett sätt att underlätta detta är att skapa nätverk mellan de som är inblandade i det praktiska arbetet, till exempel genom att utnyttja de utbytesprogram som finns för tjänstemän i EU-länderna. Under hösten 2008 tillbringade jag tio veckor på Department of the Environment, Heritage and Local Government (Departementet för miljö, kulturarv och lokalt styre) i Dublin och två veckor på projektkontoret för Western River Basin District (Västra Vattendistriktet) i Galway som en del av ett utbytesprogram mellan Irland och Sverige. Utbytet har finansierats av Länsstyrelsen i Jönköpings län, Vattenmyndigheterna för Södra Östersjön respektive Västerhavet i Sverige samt Departementet för miljö, kulturarv och lokalt styre (Department of the Environment, Heritage and Local Government) på Irland. Målet med följande rapport är att jämföra det tekniska och praktiska genomförandet av vattenförvaltningen på Irland och i Sverige. Synpunkter och slutsatser i rapporten är författarens egna.

Jämfört med många länder i Europa har Sverige många vatten av bra kvalitet, men det är fortfarande ett antal problem som vi behöver ta itu med för att uppnå vattenförvaltningens mål. De största problemen i norra Sverige är fysiska förändringar på grund av flottning och vattenkraftverk samt påverkan från skogsbruk och pappersbruk. Lokalt kan gruvor påverka vattenkvaliteten negativt. I södra delen av landet är övergödning, försurning och fysisk påverkan de största problemen. Orsakerna till försurningen är nedfall av luftföroreningar (kväve och svavel) i kombination med låg buffringskapacitet hos marken. De sydvästra delarna av landet är hårdast drabbade. Övergödningen påverkar både inlandsvatten och kustvatten i södra Sverige. De mest betydelsefulla källorna är jordbruk, hushåll och nedfall. I en del tätbebyggda områden kan överuttag av vatten utgöra ett problem.

Det största hotet mot vattenkvaliteten på Irland är jordbruket. De största källorna är stallgödsel, konstgödsel, avloppsvatten och rengöringsmedel. Enligt den rapport om karakterisering och analys som lämnades in till EU-kommissionen 2005 har den östra delen av Irland samt floden Shannons avrinningsområde högsta andelen vatten som riskerar att inte uppnå god ekologisk status. Den mest betydelsefulla påverkan kommer från diffusa källor, särskilt från tätbebyggda områden och lantbruk samt fysiska förändringar. De mest betydelsefulla typerna av fysisk påverkan är för sjöar dämning, för vattendrag dikning och för vatten i övergångszon och kustvatten hamnverksamhet. Även i den västra delen av landet är diffusa källor och fysisk påverkan de mest betydelsefulla källorna.

Tabell 1 visar jämförande information om Irlands och Sveriges area, befolkningsstorlek, markanvändning och viktigaste näringar.

Tabell 1. Allmänna fakta om Irland och Sverige.

	Irland	Sverige
Area (km²)	70 200	450 000
Befolkning (miljoner)	4,3	9
Invånartäthet (Innevånare/km²)	61	20
Skog (%)	12	53
Jordbruk (%)	67	8
Vatten (%)	2,3	9
Mest betydelsefulla exportvaror	Maskiner och utrustning, kemikalier, livsmedel	Elektronik och telecom, maskiner, personbilar, papper, läkemedel, järn och stål

Ballyvaughan Bay, County Clare. Foto: Anna-Karin Weichelt.

2. Organisation

Syftet med det här kapitlet är att jämföra organisationen av arbetet med vattenförvaltningen på nationell, regional och lokal nivå på Irland och i Sverige.

2.1 Sverige

Inför arbetet med vattenförvaltningen delades Sverige in i fem vattendistrikt: Bottenviken, Bottenhavet, Norra Östersjön, Södra Östersjön och Västerhavet (Figur 1). Tre av dem är internationella distrikt. Västerhavet och Bottenhavet delas med Norge och Bottenviken delas med Norge och Finland.

2.1.1 Nationell nivå

Sveriges regering har det övergripande ansvaret för arbetet med vattenförvaltningen. Naturvårdsverket (NV) och Sveriges Geologiska Undersökning (SGU) ansvarar för framtagandet av handledningar och föreskrifter för genomförandet av vattenförvaltningen. Sveriges Meteorologiska och Hydrologiska Institut (SMHI) ansvarar för att tillhandahålla data och annan nödvändig information. Vattenförvaltningsarbetet finansieras av regeringen. I de internationella distrikten står varje land för kostnaderna inom sitt lands gränser.

2.1.2 Regional nivå

I mars 2004 beslutade den svenska riksdagen att Sverige skulle delas in i fem vattendistrikt och varje vattendistrikt skulle styras av en vattenmyndighet. Vattenmyndigheterna är placerade på länsstyrelser. Tabell 2 innehåller information om bland annat distriktens storlek och antal vattenförekomster i varje kategori. Varje vattenmyndighet har anställt en vattenvårdsdirektör och 5-10 experter, till exempel jurister, ekonomer och biologer. Vattenmyndigheten är ansvarig för samordning av genomförandet av vattenförvaltningen inom distriktet. I praktiken innebär det att de ansvarar för samråd och fastställande av miljökvalitetsnormer, övervakningsprogram, åtgärdsprogram och framtagande av en förvaltningsplan för distriktet. Åtgärdsprogrammen pekar bara ut myndigheter (till exempel länsstyrelser och kommuner) som ansvariga för genomförandet av åtgärder och enskilda verksamhetsutövare pekas inte ut. Myndigheterna ska använda sig av lagstiftningen för att få förorenarna att genomföra eller betala för åtgärderna.

Figur 1: Sverige har delats in i fem vattendistrikt. Tre av dem är internationella. Västerhavet och Bottenhavet delas med Norge och Bottenviken delas med Norge och Finland.

2.1.3 Vattendelegerationerna

Varje distrikt har en vattendelegeration. Syftet med delegerationerna är att fatta beslut om t ex åtgärdsprogram och förvaltningsplaner.

Vattendelegerationens ordförande är landshövdingen i det län där vattenmyndigheten är placerad. Medlemmarna i vattendelegerationen är experter och politiker från länsstyrelser och kommuner samt representanter från till exempel jordbruk, skogsbruk, företag och universitet. Till exempel har den nuvarande Vattendelegerationen för Södra Östersjön följande medlemmar: fem direktörer (från miljö- eller planeringsområdet) på länsstyrelserna, en kommunpolitiker, en landstingspolitiker, en företagsledare i skogsbranschen, en professor och en ordförande i LRF på regional nivå. Vattendelegerationen kan ha maximalt elva medlemmar. Regeringen utser delegerationerna vart tredje år. De första vattendelegerationerna utsågs den 1 augusti 2004.

Tabell 2: Vattendistrikt i Sverige. Varje distrikt har en vattenmyndighet som är placerad på en länsstyrelse. De orter som nämns är de där länsstyrelsen med vattenmyndighet finns.

	Bottenviken	Bottenhavet	Norra Östersjön	Södra Östersjön	Västerhavet
Ansvarig länsstyrelse	Norrbotten	Västernorrland	Västmanland	Kalmar	Västra Götaland
Ort	Luleå	Härnösand	Västerås	Kalmar	Göteborg
Area inkl kust (km²)	154 702	146 667	44 000	54 000	73 988
Län	2	7	7	10	9
Kommun	28	52	76	91	112
Befolkning	492 000	1 100 000	2 900 000	2 400 000	2 360 000
Flodvattenförekomst	4931	7369	631	963	1710
Sjövattenförekomst	1920	3679	336	480	793
Vatten i övergångszon	0	0	18	0	2
Kustvattenförekomst	95	62	135	170	110
Grundvattenförekomst	655	781	536	580	479
Totalt antal vattenförekomster	7601	11891	1656	2193	3094

2.1.4 Länsstyrelserna

Sverige har 21 länsstyrelser. Varje länsstyrelse har bildat ett beredningssekretariat för arbetet med vattenförvaltningen på länsnivå. Sekretariaten har till uppgift att utföra karakterisering och analys samt ta fram förslag till övervakningsprogram och åtgärdsprogram. Dokumenten ska tas fram i samarbete med grannlän, lokala myndigheter, organisationer och andra intresserade. En del sekretariat har också valts ut att samordna arbetet med vattenförvaltningen inom ett delområde¹, vilket delas med ett eller flera andra län. Tanken är att genomförandet av vattenförvaltningen ska ske på ett liknande sätt i hela delområdet. I de flesta fallen hör sekretariaten till de avdelningar/funktioner som arbetar med natur/vatten/miljöfrågor. Sekretariatens sammansättning varierar, men de utgörs till stor del av, till exempel biologer, GIS-experter eller de som tidigare arbetat med försurning, övervakning och naturvärdesbedömning. De flesta av sekretariatets medlemmar har även andra arbetsuppgifter, till exempel kalkning, vattenskyddsområden och miljöövervakning. Ett antal andra tjänstemän på länsstyrelserna är inblandade i vattenförvaltningen av och till, till exempel experter på fiske respektive förorenade områden. I genomförandet av vattenförvaltningen inom länsstyrelsen ingår även att informera och väva in andra arbetsgrupper, till exempel de som arbetar med planering respektive Sveriges miljökvalitetsmål.

¹ Vanligtvis ett huvudavrinningsområde eller en grupp av mindre avrinningsområden. Se även 3.1.2.

En del sekretariat har styrgrupper eller referensgrupper. Ett exempel är beredningssekretariatet vid Länsstyrelsen i Jönköpings län. Syftet med gruppen är att informera om vad som pågår inom vattenförvaltningen för tillfället, ge sekretariatet synpunkter på dess arbete samt se till så att inga viktiga frågor glöms bort. Medlemmarna i styrgruppen är representanter från kommuner, ett vattenråd, Skogsstyrelsen, LRF och representanter från olika funktioner på Länsstyrelsen.

Lillån-Kattån (Nissan), Jönköpings län. Foto: Leif Thörne.

2.1.5 Arbetsgrupper

NATIONELLA ARBETSGRUPPER

Ett antal nationella arbetsgrupper, vilka syftar till att diskutera gemensamma metoder och strategier för genomförandet av vattenförvaltningen, har bildats. Ingen av grupperna är ansvarig för att koordinera arbetet i alla grupperna, men Vattenvårdsdirektörerna ansvarar för att fatta beslut. De flesta av medlemmarna i de nationella arbetsgrupperna är representanter från Vattenmyndigheterna. En del av grupperna, till exempel grundvattengrupperna och VISS-grupperna har representanter från länsstyrelserna. Grundvattengrupperna har också representanter från Sveriges Geologiska Undersökning. Följande arbetsgrupper finns:

- Vattenvårdsdirektörerna
- Miljö kvalitetsnormer
- Grundvatten
- Miljökonsekvensbeskrivning
- Ekonomisk analys
- Övervakning
- Förvaltningsplaner
- Åtgärdsprogram

- Information och kommunikation
- IT och GIS
- Vatteninformationssystem Sverige (VISS)² förvaltningsgrupp
- Vatteninformationssystem Sverige (VISS) användargrupp
- Rapportering
- Marina
- Översvämning

REGIONALA ARBETSGRUPPER

Förutom de nationella arbetsgrupperna finns det även ett antal regionala arbetsgrupper. Syftet med dessa grupper är att koordinera arbetet med vattenförvaltningen på regional nivå. Ett exempel är den regionala grundvattengruppen för Västerhavet och Södra Östersjöns vattendistrikt. Tjänstemän från länsstyrelserna och representanter från vattenmyndigheterna och Sveriges Geologiska Undersökning träffas ett par gånger om året för att diskutera vattenförvaltningen.

2.1.6 Lokal nivå

LOKALA MYNDIGHETER

Kommunerna har en viktig roll i arbetet med vattenförvaltningen i Sverige. Till exempel har de värdefull kunskap om miljötillståndet på lokal nivå och de är ansvariga för planprocessen, vilken behöver involveras i vattenförvaltningsarbetet. Kommunerna är också en av de myndigheter som kan komma att pekas ut som ansvarig för åtgärder. Två exempel på sätt som kommunerna kan delta på i arbetet med vattenförvaltningen är att gå med i vattenråd och genom sina representanter i vattendelegationerna.

LOKALA FRIVILLIGORGANISATIONER

Ett antal frivilligorganisationer är viktiga för arbetet med vattenförvaltningen. Några exempel är hembygdsföreningar, Naturskyddsföreningens lokala grupper och LRF:s lokala grupper. Dessa grupper har goda kunskaper om lokala förhållanden och ett sätt för dem att delta i vattenförvaltningen är att gå med i ett vattenråd.

VATTENRÅD

Vattenråd är en grupp, där alla som är intresserade av ett visst vatten kan vara med och diskutera hur man ska uppnå vattenförvaltningens mål och komma med förslag till Vattenmyndigheterna. Mer om vattenrådets bildande och arbete finns att läsa under 4.1.2.

² Vatteninformationssystem Sverige är en databas där alla resultat av Sveriges arbete med vattenförvaltningen lagras.

2.2 Irland

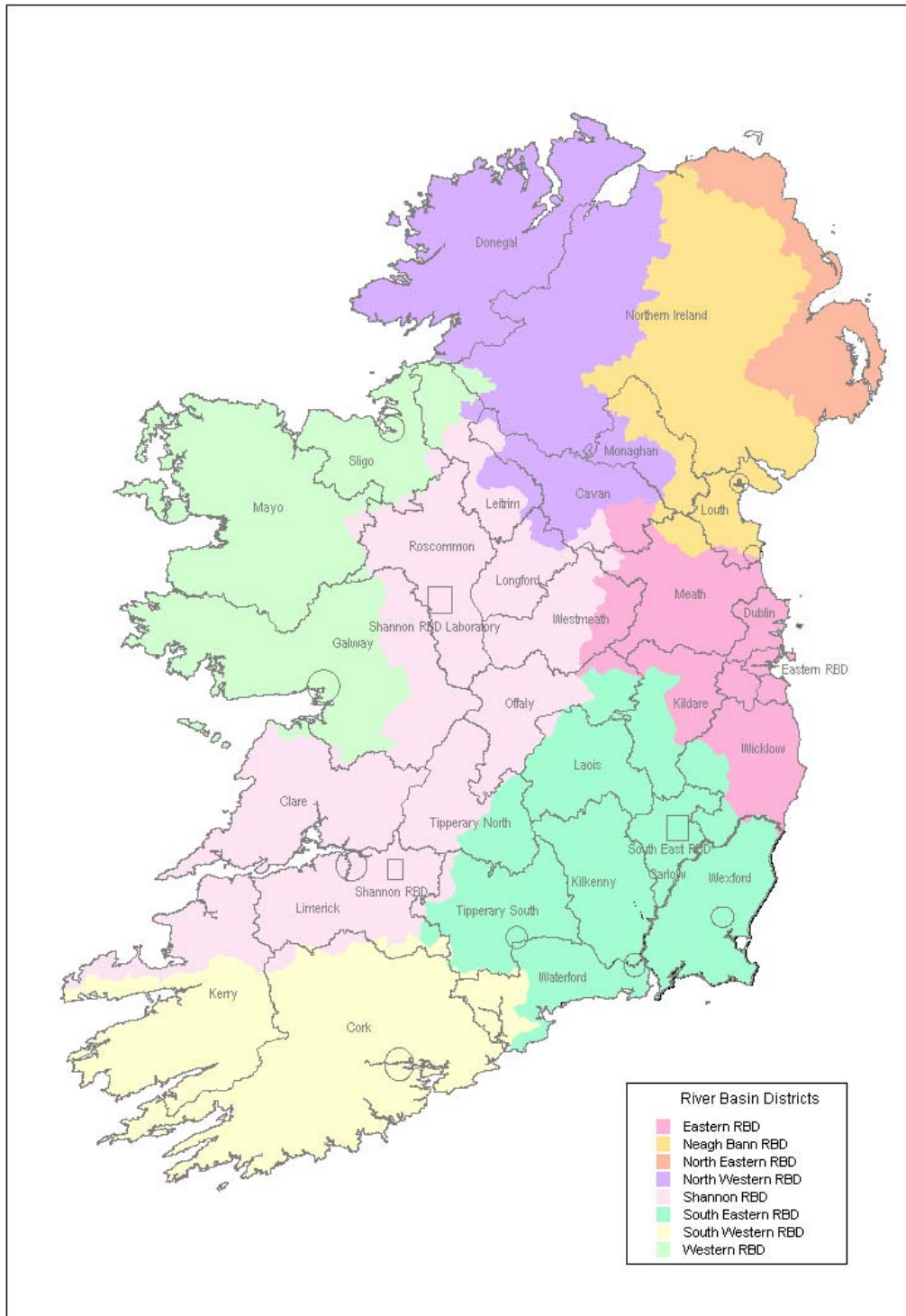
Inför arbetet med vattenförvaltningen har Irland delats in i åtta vattendistrikt (River Basin Districts – förkortat RBD): North Western, Neagh-Bann, North Eastern, Western, Shannon, Eastern, South Western and South Eastern (Tabell 2). Western, Eastern, South Western och South Eastern ligger helt och hållet inom Irland. Shannon, North Western och Neagh-Bann är internationella vattendistrikt som delas med Storbritannien och North Eastern ligger helt i Nordirland (Figur 2).

Cliffs of Moher. Foto: Anna-Karin Weichert.

Tabell 2: Vattendistrikt på Irland. En lokal myndighet i varje distrikt är ansvarig för samordningen av arbetet med vattenförvaltningen. Vattendistriktens kontor är placerade på de orter som nämns i tabellen.

	South Western	South Eastern	Shannon	Western	Eastern	North Western	Neagh Bann	North Eastern
Ansvarig lokal myndighet	County Cork	County Carlow	County Limerick	County Galway	Dublin City	County Donegal	County Monaghan	Environment and Heritage Service
Ort	Cork	Carlow	Annacotty	Galway	Dublin	Letterkenney	Monaghan	Lisburn
Area inkl kust (km²)	15 000	14 000	18 000	16 683	6650	12 300	8000	4081
Lokala myndigheter	6	13	18	7	12	9	4	3
Befolkning	500 000	500 000	670 000	400 000	1300 000	< 500 000	> 500 000	>700 000
Flodvattenförekomst	885	662	941	331	362	866	329	111
Sjövattenförekomst	90	13	113	323	30	232	26	3
Vatten i övergångszon	43	26	20	68	13	23	10	26
Kustvattenförekomst	27	9	11	30	8	23	5	16
Grundvattenförekomst	84	151	242	105	75	88	37	8
Totalt antal vattenförekomster	1129	861	1327	857	488	1232	407	164

Figur 2: Vattendistrikt på Irland. Tre distrikt är internationella. North Western, Neagh Bann och Shannon delas med Nordirland. North Eastern ligger helt på Nordirland.

2.2.1 Nationell nivå

Departementet för miljö, kulturarv och lokalt styre (Department of the Environment, Heritage and Local Government) och Naturvårdsverket är ansvariga för samordningen av genomförandet av vattenförvaltningen på nationell nivå. Departementet tar fram föreskrifter och Naturvårdsverket arbetar främst med den praktiska och vetenskapliga delen av genomförandet.

2.2.2 Arbetsgrupper

NATIONELLA SAMORDNINGSGRUPPEN (NATIONAL CO-ORDINATION GROUP - NCG)

Denna grupp bildades av Departementet för miljö, kulturarv och lokalt styre. Syftena var att samordna och verka för genomförandet av vattenförvaltningen på nationell nivå. Medlemmarna var:

- De lokala myndigheter som är ansvariga för samordningen av distrikten (River Basin District Coordinating Authorities)
- Departementet för miljö, kulturarv och lokalt styre (Department of the Environment, Heritage and Local Government)
- Naturvårdsverket (Environmental Protection Agency)
- Nordirlands Naturvårdsverk (Environment & Heritage Service, Northern Ireland)
- Departementet för kommunikationer, energi och naturresurser (Department of Communications, Energy and Natural Resources)
- Marina institutet (Marine Institute)
- Irlands Geologiska Undersökning (Geological Survey of Ireland)
- Departementet för jordbruk och livsmedel (Department of Agriculture and Food)
- Centrala och regionala fiskerimyndigheter (Central and Regional Fisheries Board)
- Office of Public Works³
- IT-serviceorganisationen för lokala myndigheter (Local Government Computer Service Board)

Den Nationella samordningsgruppen har upplösts, men en nationell implementeringskommitté håller på att bildas. Kommittén kommer att samordna arbetet från utkast till färdig förvaltningsplan.

³ Office of Public Works (OPW) är ett statligt organ som ansvarar för förvaltning och underhåll av statens egendomar (både kontorslokaler för Regeringens departement, statliga verk mm och statsägda kulturellt värdefulla byggnader). Andra arbetsuppgifter är central upphandling åt departement och andra myndigheter, projekt för att lindra effekterna av översvämningar och underhåll av dikningsföretag.

NATIONELLA TEKNISKA SAMORDNINGSGRUPPEN (NATIONAL TECHNICAL COORDINATION GROUP - NTCCG)

NTCCG ansvarar för:

- Test och tillämpning av handledningsdokument (guidance) från Europa.
- Säkerställa att arbetet utförs samordnat och på ett likartat sätt i de irländska vattendistrikten samt samordning med andra medlemsstater (särskilt Skottland, Nordirland och England & Wales⁴)

Medlemmarna i NTCCG är:

- Naturvårdsverket (Environmental Protection Agency)
- Departementet för miljö, kulturarv och lokalt styre (Vattenkvalitet samt Nationalpark & Vilt sektionerna)(Department of the Environment, Heritage and Local Government (Water Quality and National Parks & Wildlife sections))
- Departementet för jordbruk, fiske och livsmedel (Department of Agriculture, Fisheries and Food)
- Departementet för kommunikationer, energi och naturresurser (Department of Communications, Energy, and Natural Resources)
- Office of Public Works
- Centrala fiskerimyndigheten (Central Fisheries Board)
- Marina Institutet (Marine Institute)
- Hälso- och säkerhetsmyndigheten (Health and Safety Authority)
- South Western RBD
- South Eastern RBD
- Shannon RBD
- Eastern RBD
- NS-SHARE⁵ (representerar North Western RBD och Neagh Bann RBD)
- CDM Consultants (konsulter som hjälper till med framtagandet av planer för Eastern RBD)
- RPS Consultants (konsulter som hjälper till med framtagandet av förvaltningsplaner för ett antal av vattendistrikten)
- Compass Informatics (Konsulter som tar fram ett IT-system för vattenförvaltningen)

Representanter från de lokala myndigheterna har också möjlighet att delta i gruppens möten.

TEKNISKA UNDERGRUPPER

Dessa grupper bildas när NCG och NTCCG ser ett behov av en närmare utredning av en fråga. Medlemmarna i undergrupperna hämtas från vattendistriktens projektgrupper, nationella organisationer och myndigheter. Några exempel på undergrupper är Riskbedömning för ytvatten, Riskbedömning för grundvatten, Geografiska Informationssystem (GIS), Allmänhetens deltagande och Övervakning.

⁴ Alla dessa har egna naturvårdsverk.

⁵ Syftet med NS-SHARE (North South Share River Basin Management Project) är att genomföra vattenförvaltningen inom vattendistriktet North Western, Neagh Bann och North Eastern.

2.2.3 Lokal nivå

Genomförandet av vattenförvaltningen på lokal nivå underlättas av Vattendistriktsprojekten. I de vattendistrikt som ligger helt inom Irlands gränser finansieras projekten till 100 % av Departementet för miljö, kulturarv och lokalt styre. Projekten i de internationella distrikten finansieras tillsammans av Departementet för miljö, kulturarv och lokalt styre på Irland och Departementet för miljö på Nordirland. De internationella distrikten får också medel från EU genom INTERREG-program. Det första vattendistriktsprojektet startades för South Eastern RBD i april 2002. Projekten leds av lokala myndigheter (County Councils eller City Councils⁶). En lokal myndighet i varje vattendistrikt är koordinator för projektet. Den ansvariga myndigheten har startat ett projektkontor med en projektkoordinator och ett antal konsulter. Syftet är att få med sig alla intressenter i arbetet med vattenförvaltningen och att ta fram ett utkast till förvaltningsplan för distriktet. För råd till och styrning av projekten har varje projekt en styrgrupp och en ledningsgrupp/teknisk grupp. Projekten avslutas i december 2008. För tillfället pågår diskussioner om formerna för det fortsatta arbetet.

De lokala myndigheterna fattar beslut om förvaltningsplanerna. Om en lokal myndighet inte kan enas om en plan finns det möjlighet för chefen för myndigheten att fatta beslut om planen. Totalt finns det 34 lokala myndigheter på Irland. Ett antal olika myndigheter, som namnges i föreskrifterna ansvarar för genomförandet av åtgärderna.

Killiney Bay, County Dublin. Foto: Anna-Karin Weichelt.

⁶ Irländska City och County Councils är lokala myndigheter. De styrs av politiker, vilka har rätt att fatta beslut i ett antal frågor på lokal nivå. Myndigheterna anställer en chef (City eller County Manager) samt tjänstemän. Till den lokala myndighetens uppgifter hör: näringsliv, samhälle, bostäder, rekreation och kultur, planering, vägar och transport samt avfall, vatten och miljö.

LEDNINGSGRUPPEN

Syftet med den här gruppen är att komma med synpunkter på tekniska frågor. Nedan listas myndigheter och intressenter som ingår i ledningsgruppen för projektet i Western RBD:

- Lokala myndigheter
- Centrala fiskerimyndigheten (Central Fisheries Board)
- Västra regionala fiskerimyndigheten (Western Regional Fisheries Board)
- Nordvästra regionala fiskerimyndigheten (North Western Regional Fisheries Board)
- Departementet för miljö, kulturarv och lokalt styre (Department of Environment, Heritage and Local Government)
- Departementet för jordbruk, fiske och livsmedel (Department of Agriculture, Fisheries and Food)
- Departementet för kommunikationer, energi och naturresurser (Department of Communication, Energy & Natural Resources)
- Myndigheten för nationella kulturarv (The Heritage Council)
- Irlands myndighet för utveckling inom områdena jordbruk och livsmedel (Teagasc Offices (The Irish Agriculture and Food Development Authority))
- Sektionen för nationalparker & vilt (National Parks & Wildlife Service) vid Departementet för miljö, kulturarv och lokalt styre

STYRGRUPPEN

Syftet med gruppen är att se till att projektets kontrakt följs och att fatta beslut om hur medlen ska användas. Som ett exempel listas nedan de myndigheter och intressenter som ingår i styrgruppen för Western RBD:

- Lokala myndigheter (Leitrim, Mayo och Sligo County Councils)
- Naturvårdsverket (Environmental Protection Agency)
- Nordvästra regionala fiskerimyndigheten (North Western Regional Fisheries Board)
- Marina Institutet (The Marine Institute)
- Departementet för miljö, kulturarv och lokalt styre (Department of Environment, Heritage and Local Government)
- White Young Green Consultants
- O'Neill Groundwater Engineering Consultants
- ESBI Consultants, projektledare
- Galway County Council, projektkoordinator
- Galway County Council

2.3 Slutsatser

Sverige har färre och större vattendistrikt jämfört med Irland. I Sverige varierar distriktens storlek mellan 44 000 och 154 702 km² och på Irland mellan 4081 och 18 000 km².

Naturvårdsverket och Departementet för miljö, kulturarv och lokalt styre ansvarar för koordinationen av genomförandet av vattenförvaltningen på nationell nivå på Irland.

Motsvarande ansvar ligger på Naturvårdsverket och Sveriges Geologiska Undersökning i Sverige.

Irland och Sverige har olika sätt att fatta beslut om viktiga delar av vattenförvaltningen, till exempel förvaltningsplaner. På Irland är det lokala myndigheter som fattar besluten och i Sverige är det Vattendelegationerna. Fördelen med det irländska sättet är att det ger de lokala myndigheterna mer inflytande. Sveriges sätt ger å andra sedan ett inflytande åt en bredare grupp. Deltagandet kan leda till en mer positiv inställning till utförandet av åtgärdsprogrammet.

Det praktiska arbetet med att genomföra vattenförvaltningen utförs av tjänstemän på länsstyrelserna i Sverige och av konsulter (förutom projektkoordinatören som är anställd på en lokal myndighet) i projektgrupper på lokal nivå på Irland. Fördelen med det svenska arbetssättet är att arbetet utförs av anställd personal. Det är större sannolikhet att de stannar kvar på myndigheten och deras erfarenhet kommer att vara till stor nytta under vattenförvaltningens nästa cykel.

Vattenförvaltningen utgör ett nytt sätt att arbeta med vattenvård och det kan vara en fördel att pröva olika sätt att organisera arbetet innan man beslutar sig för en permanent organisation. Därför kan det vara en fördel att som Irland arbeta med vattenförvaltningen som ett projekt. Å andra sidan är de som arbetar med ett projekt ofta tillfälligt anställda och det finns därför en risk för att mista erfaren arbetskraft.

De irländska vattendistriktsprojekten har styrgrupper och ledningsgrupper, vilka fattar beslut om hur medel ska användas och kommer med synpunkter i tekniska frågor. Förutom Vattendelegationerna, vilka fattar beslut om exempelvis planer och program, har de svenska Vattenmyndigheterna inga ledningsgrupper eller styrgrupper. Vattenmyndigheterna skulle sannolikt dra nytta av att ha någon form av referensgrupp eller styrgrupp och erfarenheterna från Irland kan vara värdefulla.

Sverige har ett stort antal lokala myndigheter – 290 kommuner – och de behöver bli mer involverade i arbetet med vattenförvaltningen. På Irland är en av projektkoordinatörens arbetsuppgifter att arbeta för att få de lokala myndigheterna att aktivt delta i vattenförvaltningen. Erfarenheterna från det arbetet skulle vara av stor nytta för Sverige.

Båda länderna har startat ett antal arbetsgrupper för att underlätta arbetet med genomförandet av vattenförvaltningen. Organisationen och antalet representerade myndigheter i grupperna varierar mellan länderna. I Sverige är ingen av grupperna ansvarig för koordineringen av alla grupperna. Förutom grundvattengrupperna och VISS-grupperna, vilka har representanter från länsstyrelserna och Sveriges Geologiska Undersökning, dominerar arbetsgrupperna av representanter från Vattenmyndigheterna. På Irland är det tekniska samordningsgruppen som samordnar arbetet på nationell nivå. I gruppen finns representanter från en rad olika myndigheter, vattendistriktsprojektgrupper och konsulter, vilka deltar i arbetet med vattenförvaltningen. Vid behov bildas undergrupper och de rapporterar tillbaka till den tekniska koordinationsgruppen. Fördelen med det irländska arbetssättet är bättre kommunikation mellan olika nivåer och mer medverkan av dem som utför det praktiska arbetet med vattenförvaltningen. Risken för missförstånd minskar och frågor och förslag kan diskuteras med rätt nivå direkt.

3. Lagstiftning

Målet med det här kapitlet är att jämföra implementeringen av ramdirektivet för vatten i nationell lagstiftning på Irland och i Sverige.

3.1 Sverige

Den svenska regeringen och riksdagen är ansvariga för att göra ändringar i befintlig lagstiftning och ta fram och anta nödvändiga förordningar för att implementera ramdirektivet för vatten i svensk lagstiftning.

3.1.1 Ändringar i Miljöbalken

Under 2003/2004 gjordes följande ändringar i Miljöbalken för att implementera ramdirektivet för vatten:

Miljöbalken trädde i kraft den 1 januari 1999. Den är en sammanslagning av 15 tidigare miljölagar och målet är att främja en hållbar utveckling. Mer information finner man på Regeringens webbplats: www.regeringen.se.

Följande ändringar i Miljöbalken har gjorts för att implementera ramdirektivet för vatten:

- De svenska vattendistrikten pekas ut och deras gränser beskrivs.
- En länsstyrelse i varje distrikt ska vara vattenmyndighet. Vattenmyndigheten ansvarar för implementeringen av ramdirektivet för vatten i distriktet.
- Regeringen eller den myndighet som Regeringen föreskriver ska ta fram och anta de föreskrifter som är nödvändiga för implementeringen.

3.1.2 Förordningar

FÖRORDNING (2004:660) OM FÖRVALTNING AV KVALITETEN PÅ VATTENMILJÖN

Förordningen antogs i juni 2004. I förordningen beskrivs vattendistriktens gränser. Varje distrikt ska ha en vattenmyndighet. Vattenmyndigheterna ansvarar för följande:

- De ska göra det möjligt för och uppmuntra andra myndigheter och allmänheten att delta i arbetet med genomförandet av vattenförvaltningen.
- Karakterisering och analys av distriktet.
- Sättandet av miljökvalitetsnormer för ytvatten, grundvatten och skyddade områden.
- Anta en förvaltningsplan för distriktet.
- Ta fram ett åtgärdsprogram.
- Om ett åtgärdsprogram berör ett område av särskilt allmänt intresse ska Vattenmyndigheten låta Regeringen pröva förslaget.

- Om Naturvårdsverket eller Sveriges Geologiska Undersökning under samrådet finner att åtgärdsprogrammet strider mot förordningen eller ramdirektivet för vatten kan de begära att Vattenmyndigheten låter Regeringen pröva förslaget.
- Upprätta övervakningsprogram.
- Vattenmyndigheterna i de tre internationella distrikten ansvarar för samordningen av implementeringen med grannländerna. Det finns ett särskilt avtal med Finland. Innan vattenmyndigheterna antar några planer, program eller miljökvalitetsnormer ska dessa diskuteras med Finland och Norge.

Vattenmyndigheterna har rätt att begära att kommunerna tillhandahåller den data som behövs för genomförandet av vattenförvaltningen.

Naturvårdsverket (ytvatten) och Sveriges Geologiska Undersökning (grundvatten) får ta fram och anta de föreskrifter som är nödvändiga för karakterisering och analys, miljökvalitetsnormer, förvaltningsplaner, åtgärdsprogram övervakning och rapportering.

Naturvårdsverket ansvarar för rapporteringen till Europeiska kommissionen.

Landsjön, Jönköpings län. Foto: Maria Carlsson.

FÖRORDNING (2002:864) MED LÄNSSTYRELSEINSTRUKTION

Enligt förordningen är genomförandet av vattenförvaltningen en av länsstyrelsens uppgifter. Varje vattenmyndighet ska ha en vattendelegation, vilken ansvarar för att fatta beslut i vattenförvaltningsfrågor (till exempel åtgärdsprogram och förvaltningsplaner).

Vattendelegationen eller vattenmyndigheten kan delegera till länsstyrelserna att utföra det praktiska arbetet med genomförandet av vattenförvaltningen (exempelvis att ta fram förslag till åtgärdsprogram), utföra miljöövervakning och genomföra åtgärdsprogrammet, ansvara för samordningen inom avrinningsområdena och fatta beslut. Beslut om miljö kvalitetsnormer, åtgärdsprogram och förvaltningsplaner får dock inte delegeras till länsstyrelserna. Vattenmyndigheterna ska i samarbete med länsstyrelserna dela in distrikten i delområden (vanligtvis ett huvudavrinningsområde eller en grupp av mindre avrinningsområden). Länsstyrelserna ska hjälpa Vattenmyndigheterna med genomförandet av vattenförvaltningen. Varje länsstyrelse ska etablera ett beredningssekretariat för arbetet med vattenförvaltningen. Vattenmyndigheterna och länsstyrelserna ska etablera referensgrupper för att underlätta för alla intressenter att delta i samverkan kring vattenförvaltningsfrågorna. Förordningen beskriver också hur Vattendelegationerna ska etableras och hur deras arbete ska utföras. Vattendelegationernas beslut kan inte överklagas.

3.1.3 Föreskrifter

YTVATTEN

- Naturvårdsverkets föreskrifter om kartläggning och analys av ytvatten enligt förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön. NFS 2006:1 Föreskrifterna beskriver identifieringen av typer av vattenförekomster och betydande påverkan, ekonomisk analys, register över skyddade områden och hantering av data.
- Naturvårdsverkets föreskrifter om övervakning av ytvatten enligt förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön. NFS 2006:11. Föreskrifterna beskriver kontrollerande, operativ och undersökande övervakning och även ytterligare övervakning i skyddade områden samt hanteringen av data.
- Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om åtgärdsprogram för ytvatten enligt förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön NFS 2007:4. Föreskrifterna beskriver rapporteringen av åtgärdsprogrammen och interrimrapporteringen.
- Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om klassificering och miljö kvalitetsnormer avseende ytvatten. NFS 2008:1. Föreskrifterna beskriver klassning av ekologisk status (inklusive användningen av expertbedömning), fastställande av miljö kvalitetsnormer och hantering av data.
- Naturvårdsverkets föreskrifter om förvaltningsplaner för ytvatten. NFS 2008:18. Föreskrifterna beskriver vad som ska rapporteras och när det ska rapporteras.

GRUNDVATTEN

- SGU:s föreskrifter (SGU-FS 2006:1) om kartläggning och analys av grundvatten enligt förordning (2004:660) om förvaltning av vattenmiljön. Föreskrifterna beskriver vilken information om grundvattenförekomster och grundvattentäkter som ska skickas till SGU, hur data ska hanteras, påverkansanalys, ekonomisk analys och register över skyddade områden.
- SGU:s föreskrifter (SGU-FS 2006:2) om övervakning av grundvattnet enligt förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön. Föreskrifterna beskriver hur kemisk status, kvantitativ status och skyddade områden ska övervakas samt hantering och rapportering av data.
- SGU:s föreskrifter (SGU-FS 2008:2) om statusklassificering och miljökvalitetsnormer för grundvatten enligt förordningen (2004:660) om förvaltningen av kvaliteten på vattenmiljön. Föreskrifterna beskriver statusklassningen (inklusive användandet av expertbedömning och analys av trender), miljökvalitetsnormer (inklusive startpunkten för att vända trend) samt hur resultaten ska rapporteras.
- SGU:s föreskrifter (SGU-FS 2008:1) om redovisning av åtgärdsprogram för grundvatten enligt förordningen (2004:660) om förvaltningen av kvaliteten på vattenmiljön. Föreskrifterna beskriver rapportering och interrimrapportering av åtgärdsprogrammen.
- SGU:s föreskrifter (SGU-FS 2008:3) om redovisning av förvaltningsplan för grundvatten enligt förordningen (2004:660) om förvaltningen av kvaliteten på vattenmiljön. Föreskrifterna beskriver vad som ska rapporteras och när det ska rapporteras.

Tidan vid Brängen, Jönköpings län. Foto: Maria Carlsson.

3.2 Irland

Den irländska vattenlagstiftningen kan delas in i tre grupper: vattenkvalitetslagstiftning, utsläppskontrolllagstiftning och vattenrelaterad lagstiftning. De föreskrifter som implementerar ramdirektivet för vatten i irländsk lagstiftning tillhör den första gruppen. Departementet för miljö, kulturarv och lokalt styre ansvarar för att ta fram förslag till den lagstiftning som är nödvändig för att implementera ramdirektivet för vatten i nationell lagstiftning. Regeringen ansvarar för att anta lagstiftningen.

EUROPEAN COMMUNITIES (WATER POLICY) REGULATIONS 2003, (STATUTORY INSTRUMENT 722)

Den 22 december 2003 implementerades ramdirektivet för vatten i irländsk lagstiftning genom European Communities (Water Policy) Regulations 2003, (Statutory Instrument 722). Lagstiftningen innebär en rad nya arbetsuppgifter. De som ansvarar för dessa arbetsuppgifter är i huvudsak Ministern (för Departementet för miljö, kulturarv och lokalt styre), Naturvårdsverket och lokala myndigheter. Allmänhetens deltagande är en viktig del av arbetet med vattenförvaltningen och de lokala myndigheterna ansvarar för att underlätta deltagandet.

Enligt lagstiftningen ska:

- Statusen hos alla vatten ska skyddas.
- Vattendistrikt bildas.
- Behöriga myndigheter ska identifieras. Naturvårdsverket har utsetts till behörig myndighet för samordning kring och framtagande av nationella rapporter till Europeiska kommissionen. Lokala myndigheter, vilka ska arbeta tillsammans för att ta fram åtgärdsprogram och förvaltningsplaner identifieras liksom lokala myndigheter med ansvar för samordning inom vattendistriktet.
- En karakterisering och analys (inklusive en ekonomisk analys) ska utföras för varje distrikt.
- Ett register över skyddade områden ska upprättas.
- Miljömål och övervakningsprogram ska tas fram.
- Åtgärdsprogram och förvaltningsplaner ska tas fram.
- De lokala myndigheterna ska ta fram och samråda om en tidtabell och ett arbetsprogram för förvaltningsplanerna, en översikt över väsentliga frågor och ett förslag till förvaltningsplan.
- Vattenråd för vattendistriktet ska bildas.

I föreskrifterna finns också en lista över berörda myndigheter, vilkas plikt det är att arbeta på ett sätt som gör att direktivets mål uppnås eller påverkas i rätt riktning. Vid förfrågan från Naturvårdsverket ska dessa myndigheter tillhandahålla den information och de dokument som är nödvändiga för genomförandet av vattenförvaltningen. De berörda myndigheterna i varje distrikt är:

- Naturvårdsverket (the Environmental Protection Agency)
- Berörda lokala myndigheter (the relevant local authorities)

- De regionala myndigheterna i området (the regional authorities in the area)
- De regionala fiskerimyndigheterna i området (the regional fisheries boards in the area)
- Irlands Geologiska Undersökning (the Geological Survey of Ireland)
- Irlands myndighet för utveckling inom områdena jordbruk och livsmedel (Teagasc (The Irish Agriculture and Food Development Authority))
- Irlands Strålskyddsinstitut (the Radiological Protection Institute of Ireland)
- Marina institutet (the Marine Institute)
- Centrala fiskerimyndigheten (the Central Fisheries Board)
- Elförsörjningsmyndigheten (the Electricity Supply Board)
- Waterways Ireland⁷
- Nationella myndigheten för utveckling av turism (Failte Eireann, the National Tourism Development Authority)
- Rådet för kulturarv (the Heritage Council)
- Hälso- och säkerhetsmyndigheten (the Health and Safety Authority)
- Myndigheten för dataservice till lokala myndigheter (the Local Government Computer Services Board)
- the Commissioners of Public Works (Office of Public Works)
- Ministern för företagande, handel och sysselsättning (the Minister for Enterprise, Trade and Employment)
- Ministern för IT- och radiokommunikation, marina frågor och naturresurser (the Minister for Communications, Marine and Natural Resources)
- Ministern för jordbruk och livsmedel (the Minister of Agriculture and Food)

Floden Eske, Donegal town. Foto: Anna-Karin Weichelt.

⁷ Waterways Ireland förvaltar och utvecklar inlandsvattenvägar. Dessa floder och kanaler används främst som vattenvägar i rekreationssyfte.

EUROPEAN COMMUNITIES (WATER POLICY) AMENDMENT REGULATIONS, 2005

År 2005 antogs European Communities (Water Policy) Amendment Regulations, 2005. Målet med föreskrifterna är att ge en mer detaljerad beskrivning av vattenråden, till exempel storlek, sammansättning, arbetsuppgifter och tidpunkt för bildande. Föreskrifterna utgör en ändring av sektion 16 i European Communities (Water Policy) Regulations, 2003.

För tillfället arbetar Departementet för miljö, kulturarv och lokalt styre med att ta fram föreskrifter för miljömål för grundvatten.

Totalt finns det 15 föreskrifter och lagar inom gruppen vattenkvalitet. Ett par exempel är:

- Lagen om vattentjänster 2007 (Water Services Act 2007). Vattentjänster definieras som alla tjänster, inklusive tillhandahållande av vatten för mänsklig konsumtion, vilka tillhandahåller lagring, behandling eller distribution av ytvatten, grundvatten eller vatten som tillhandahålls av en myndighet som arbetar med vattentjänster, eller omhändertagande, lagring, behandling och utsläpp av avloppsvatten. Lagen innebär en översyn, uppdatering och sammanlagning av all existerande lagstiftning om vattentjänster.
- EC (Quality of Surface Water Intended for the Abstraction of Drinking Water) Regulations, 1989. Kvalitetsnormer, metoder och provtagningsintervall för ytvattentäcker.

Det finns 16 lagar och föreskrifter inom gruppen utsläppskontroll, till exempel:

- Föreskrifter om tillstånd till utsläpp av avloppsvatten (Waste Water Discharge (Authorisation) Regulations, 2007). Enligt föreskrifterna krävs licens för tätbebyggelse med över 500 personekvivalenter (pe) och under 500 pe regleras utsläppet av ett certifikat.
- Föreskrifter om skydd av vatten mot föroreningar från jordbruket (EC (Good Agricultural Practice for Protection of Waters) Regulation 2006. Statutory instrument No 378 of 2006. Föreskrifterna ger stöd för användandet av metoder i jordbruket, vilka skyddar vatten mot förorening samt bidrar till implementeringen av flera EU-direktiv, som till exempel nitratdirektivet och ramdirektivet för vatten.

Totalt finns det 46 lagar och föreskrifter som räknas till gruppen vattenrelaterade. Några exempel är: Miljöskyddslagen 1992 (Environmental Protection Agency Act 1992), Avfallslagen 1996 (Waste Management Act 1996) och Lagen om vilda djur och växter, 1976 (Wildlife Act, 1976).

Mer information om den irländska vattenlagstiftningen finns att läsa i en rapport skriven av Western River Basin District. Rapporten finns på Western River Basin Districts webbplats: [http://www.wrbd.ie/PDF/Legislative%20Review%20%20Final June 2007.PDF](http://www.wrbd.ie/PDF/Legislative%20Review%20%20Final%20June%202007.PDF)

3.3 Slutsatser

Vem som ansvarar för att ta fram förslag till ny lagstiftning för att implementera ramdirektivet för vatten i nationell lagstiftning skiljer sig mellan Irland och Sverige. På Irland är det Departementet för miljö, kulturarv och lokalt styre som ansvarar för att ta fram alla förslagen. I Sverige har Regeringen och Riksdagen gjort ändringar i existerande lagstiftning och antagit en ny förordning, men har valt att delegera till Naturvårdsverket och Sveriges

